

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ, МОЛОДІ ТА СПОРТУ УКРАЇНИ
ХАРКІВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ ЕКОНОМІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ

ДІХТЯРЕНКО КОСТЯНТИН ВІКТОРОВИЧ

УДК [005.412:005.585]:658 (043.3)

**ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ КОМПЛЕКСНОГО ОЦІНЮВАННЯ РОЗВИТКУ
ПРОМИСЛОВОГО ПІДПРИЄМСТВА**

Спеціальність 08.00.04 – економіка та управління підприємствами
(за видами економічної діяльності)

АВТОРЕФЕРАТ

дисертації на здобуття наукового ступеня
кандидата економічних наук

Харків – 2013

Дисертацією є рукопис.

Робота виконана у Харківському національному економічному університеті,
Міністерство освіти і науки, молоді та спорту України.

Науковий керівник – кандидат економічних наук, професор
Тімонін Олександр Михайлович
Харківський національний економічний університет,
професор кафедри менеджменту

Офіційні опоненти: доктор економічних наук, професор
Василенко Валентин Олександрович
Таврійський національний університет імені
В. І. Вернадського (м. Сімферополь)
професор кафедри менеджменту та маркетингу

кандидат економічних наук, доцент
Галгаш Руслан Анатолійович
Східноукраїнський національний університет імені
Володимира Даля (м. Луганськ)
доцент кафедри економіки підприємства

Захист відбудеться «25» квітня 2013 р. о 13.00 годині на засіданні спеціалізованої
вченої ради, шифр Д 64.055.01, у Харківському національному економічному
університеті за адресою: 61166, м. Харків, пров. Інженерний, 1-а.

З дисертацією можна ознайомитись у бібліотеці Харківського національного
економічного університету за адресою: 61166, м. Харків, пров. Інженерний, 1-а.

Автореферат розісланий «25» березня 2013 р.

Учений секретар
спеціалізованої вченої ради

І. М. Чмутова

ЗАГАЛЬНА ХАРАКТЕРИСТИКА РОБОТИ

Актуальність теми. Одним з основних пріоритетів здійснення ініційованого в Україні з 2010 року масштабного процесу реформування національної економіки є, перш за все, забезпечення інституціональних та інфраструктурних передумов для відновлення сталого економічного зростання й модернізації виробничої бази промисловості. Успішність виконання поставленого в програмі реформ широкого кола складних завдань щодо підвищення конкурентоспроможності національної економіки прямо залежить від здатності вітчизняних промисловців забезпечувати усталеність розвитку підприємств, підтримувати високі темпи зростання виробництва, активізувати інноваційну діяльність, ресурсозбереження та ін. Вирішення зазначених завдань суттєво ускладнюється через надзвичайне посилення ринкової конкуренції на національному та світовому ринках, значне розширення споживчих запитів щодо асортименту продукції та послуг, безперервне збільшення потреб в оперативності і комплексності пристосування підприємств до змін ринкового середовища, прискорення та зростання невизначеності яких є показовими властивостями сучасних умов господарювання. За таких обставин здатність промислових підприємств щодо підтримки стабільності функціонування та посилення спроможності відносно адаптації до ринкових змін стає одним із визначальних факторів довгострокового забезпечення ефективності діяльності й формування стабільних вагомих конкурентних переваг.

Підвищення мінливості та невизначеності змін середовища господарювання пов'язане не тільки з виникненням нових загроз і економічних ризиків, але й із виявленням та успішним використанням нових можливостей для розширення масштабів і зростання обсягів діяльності, зміцнення конкурентних позицій на ринку, нарощення прибутку. У комплексі здійснення таких трансформацій становить сутність і зміст розвитку промислового підприємства, що є динамічним процесом реалізації системних змін і перетворень різних сфер господарської активності. Невід'ємною складовою належного обґрунтування стратегічних та поточних управлінських рішень відносно забезпечення стабільності розвитку промислового підприємства становить визначення основних закономірностей, всебічне та повне оцінювання передумов і факторів розгортання даного процесу. Необхідність реалізації комплексного підходу до оцінювання при цьому додатково визначається вимогами щодо підтримки збалансованості розвитку промислового підприємства, що має ґрунтуватися на безконфліктному поєднанні економічних, виробничо-технологічних, соціальних та інших аспектів даного багатогранного процесу.

Фундаментальні основи для визначення закономірностей, притаманних процесу розвитку підприємства, було сформовано в наукових працях видатних вітчизняних та зарубіжних науковців, таких, як: І. Ансофф, А. Богданов, В. Геєць, Л. Канторович, Р. Нельсон, Р. Нурєєв, Б. Санто, М. Туган-Барановський, С. Уінтер, А. Чандлер, Й. Шумпетер та ін.

Проблеми обґрунтування концептуальних підходів, теоретичних і методичних основ оцінювання розвитку промислових підприємств розглядалися у роботах багатьох вітчизняних та зарубіжних вчених-економістів, таких як Р. Акофф, В. Василенко, А. Воронкова, В. Забродський, С. Ілляшенко, Р. Каплан, М. Круглов,

Г. Клейнер, Б. Кучін, Д. Лапигін, Ю. Лапигін, Т. Лачиніна, Д. Нортон, А. Пилипенко, Ю. Погорелов, В. Пономаренко, А. Пригожин, О. Пушкар, О. Раєвнєва, В. Рогожин, В. Рудика, В. Самочкін, Д. Стеченко, А. Садеков, О. Тридід, О. Якушева та ін. Проте окремі важливі аспекти розробки та використання методичних положень і практичних рекомендацій щодо комплексного оцінювання розвитку промислового підприємства донині не знайшли повного розкриття. Зокрема, додаткового обґрунтування вимагає теоретико-методичне забезпечення оцінки збалансованості положень стратегії стійкого розвитку промислового підприємства, сприйнятливості підприємства до впровадження інноваційних змін у процесі розвитку, а також вибору інтеграційних альтернатив економічного розвитку.

Значення і актуальність зазначених питань для вітчизняних промислових підприємств обумовили вибір теми, постановку мети та зміст завдань дослідження.

Зв'язок роботи з науковими програмами, планами, темами. Дисертація відповідає основним напрямкам наукових досліджень Харківського національного економічного університету, які проводилися за темою «Формування логістичної системи промислового підприємства» (номер державної реєстрації 0111U009514) за участю автора дисертації як виконавця (розділ «Вибір інтеграційних альтернатив забезпечення усталеного розвитку підприємства»).

Мета і задачі дослідження. Метою дисертаційної роботи є обґрунтування теоретичних положень і розробка методичного забезпечення комплексного оцінювання розвитку промислового підприємства в умовах структурно-інноваційних трансформацій національної економіки.

Для досягнення поставленої мети в роботі було сформульовано та вирішено такі задачі:

узагальнити теоретичні підходи до визначення сутності та закономірностей розгортання процесу розвитку промислового підприємства і доповнити систему класифікаційних ознак видів розвитку;

визначити особливості та результати процесів розвитку промислових підприємств і розробити методичний підхід до комплексного оцінювання можливостей їх розвитку;

обґрунтувати послідовність та зміст етапів розробки й реалізації стратегії розвитку промислового підприємства;

розробити методичний підхід до вибору інтеграційних альтернатив забезпечення розвитку промислового підприємства;

удосконалити методичні положення щодо оцінювання сприйнятливості підприємства до інноваційних змін, що відбуваються в процесі розвитку.

Об'єкт дослідження – процес розвитку промислового підприємства в умовах структурно-інноваційної трансформації економіки України.

Предмет дослідження – теоретичні та науково-методичні підходи до комплексного оцінювання розвитку машинобудівного підприємства.

Методи дослідження. Для досягнення поставленої в роботі мети використано такі загальні та спеціальні методи дослідження: *теоретичного узагальнення* – для систематизації теоретичних підходів до визначення сутності процесу розвитку підприємства та його комплексного оцінювання; *аналізу і синтезу* – для диференціації й узагальнення складу факторів розвитку промислового підприємства;

класифікації – для доповнення класифікаційних ознак видів розвитку та систематизації методів комплексного оцінювання цього процесу; *статистичного й техніко-економічного аналізів* – для оцінки ефективності діяльності підприємств машинобудівної галузі промисловості України; *експертних оцінок* – для дослідження складу та природи факторів забезпечення сталого розвитку підприємства; *таксонометричного аналізу* – для визначення інтегральних показників оцінки потенціалу розвитку промислового підприємства; *морфологічного аналізу* – для обґрунтування основних положень стратегії розвитку промислового підприємства; *графічного* – для наочного зображення і схематичного подання результатів дослідження.

Інформаційною базою дослідження є фундаментальні положення сучасної економічної теорії та результати наукових досліджень вітчизняних і зарубіжних вчених з проблем розвитку підприємств, закони України, постанови, рішення уряду з найважливіших питань регулювання розвитку промислових підприємств, офіційні відомості фінансової та статистичної звітності машинобудівних підприємств, а також первинні матеріали, зібрані автором особисто.

Наукова новизна одержаних результатів дослідження полягає в такому:

удосконалено:

методичний підхід до комплексного оцінювання можливостей розвитку промислового підприємства, що, на відміну від існуючих підходів, ґрунтується на визначенні інтегральних показників рівня та ефективності використання потенціалу розвитку за компонентами (ресурсною, процесною, ринковою), встановлення рівнів стійкості функціонування підприємства і граничних стійких темпів зростання масштабів і обсягів діяльності;

методичні положення щодо оцінювання сприйнятливості підприємства до інноваційних змін, що відбуваються в процесі розвитку, особливість яких полягає в розрахунку узагальнюючих показників оцінки стану та ефективності інноваційної діяльності на основі показників, що характеризують компоненти потенціалу розвитку;

систему класифікаційних ознак видів розвитку промислового підприємства за рахунок доповнення існуючих такими, як: форма власності підприємства; тип інновацій, які виступають підґрунтям розвитку; форма знання, що визначає вибір напрямку розвитку; характер змін відносин власності. Використання запропонованих класифікаційних ознак сприятиме більш змістовній оцінці процесу розвитку з урахуванням диференціації його видів;

дістали подальшого розвитку:

послідовність та зміст етапів формування стратегії розвитку промислового підприємства, особливість яких полягає у виборі напрямів дій відповідно до трьох основних типів ситуацій (необхідність стратегічних змін, відсутність вимог щодо реалізації стратегічних змін, неможливість або неприйнятність реалізації стратегічних змін), а також в узгодженні кількісних, якісних і структурних параметрів реалізації обраного варіанту стратегічної альтернативи розвитку підприємства;

методичний підхід до вибору інтеграційних альтернатив забезпечення розвитку підприємства, що, на відміну від існуючих підходів, передбачає

визначення розміру синергетичних ефектів, досягнення яких є необхідною умовою для реалізації обраного варіанта стратегії інтеграційного розвитку, та враховує узгодженість компонентів потенціалу розвитку підприємств, які виступають учасниками інтеграційного співробітництва.

Практичне значення одержаних результатів полягає в розробці аналітичного забезпечення прийняття управлінських рішень у сфері розвитку промислового підприємства, а також в обґрунтуванні і реалізації заходів щодо підвищення сприйнятливості підприємства до інноваційних змін, що відбуваються в процесі розвитку. Практичне використання запропонованих у роботі науково-практичних і методичних рекомендацій сприятиме забезпеченню сталості та збалансованості розвитку промислового підприємства.

Подані в дисертаційній роботі розробки щодо забезпечення сталого розвитку підприємства, зокрема рекомендації щодо оцінки сприйнятливості персоналу до інноваційних змін, знайшли реалізацію в процесі управління розвитком АТЗТ «Харківмаш» (довідка № 23-а від 06.09.2010 р.). Викладені у роботі пропозиції щодо обґрунтування вибору інтеграційних альтернатив забезпечення усталеного розвитку були впроваджені в роботу ВАТ «Турбоатом» (довідка № 25/3 від 02.06.2008 р.).

Особистий внесок здобувача. Всі теоретичні та практичні результати викладені в дисертаційній роботі, отримані автором особисто. З наукових праць, які опубліковані у співавторстві, в дисертації використано лише ті положення, що є результатом особистої роботи здобувача.

Внесок автора в роботи, що виконані у співавторстві, наведено у списку опублікованих праць за темою дисертації.

Апробація результатів дисертації. Основні результати дослідження, висновки і пропозиції, що містяться в дисертації, доповідалися та отримали схвалення на Міжнародній науково-практичній конференції «Актуальні проблеми управління економічними процесами промислових підприємств» (Харків, 2006 р.), VI Міжнародній науково-практичній конференції «Регіональні аспекти розвитку в умовах європейського вибору» (Сімферополь, 2010 р.), Всеукраїнській науково-практичній конференції «Проблеми і перспективи економічного розвитку підприємства» (Харків, 2010 р.), II Міжнародній науково-практичній конференції «Інноваційні напрямки розвитку маркетингу: теорія і практика» (Луганськ, 2012 р.).

Публікації. Основні результати дисертаційного дослідження опубліковано в 9 наукових роботах, загальним обсягом 4,02 ум.-друк. арк. Особисто автору належить 2,7 ум.-друк. арк., у т.ч. 5 статей у наукових фахових виданнях з економіки обсягом 3,02 ум.-друк. арк., 4 тези доповідей та матеріалів конференцій обсягом 0,7 ум.-друк. арк. . Внесок здобувача в роботу, написану у співавторстві, відображено в переліку опублікованих праць за темою дисертації.

Структура та обсяг дисертації. Дисертація складається зі вступу, трьох розділів, висновків, списку використаних джерел, додатків з 192 найменувань. Робота подана на 240 сторінках машинописного тексту, містить 33 таблиці (з них 8 займають 12 повних сторінок), 40 рисунків (з них 10 займають 10 повних сторінок), список використаних джерел зі 192 найменувань на 22 сторінках, 10 додатків на 33 сторінках. Обсяг основного тексту дисертації становить 163 сторінках.

ОСНОВНИЙ ЗМІСТ РОБОТИ

У вступі розкрито актуальність теми дисертаційної роботи, сформульовано мету та задачі дослідження, визначено його об'єкт та предмет, подано характеристику наукової новизни, відображено практичне застосування та апробацію одержаних результатів.

У першому розділі – «Теоретичні засади розвитку промислового підприємства та методи його оцінювання» – узагальнено теоретичні підходи до визначення сутності та закономірностей розгортання процесу розвитку промислового підприємства як відкритої соціально-економічної системи; доповнено систему класифікаційних ознак видів розвитку.

У дисертації обґрунтовано, що розвиток – це особливий тип змін матеріальних та ідеальних об'єктів, який визначається закономірним, діалектичним, незворотним і направленим (цілеспрямованим) характером. Обов'язковість спільного виявлення даних характеристик виділяє процеси розвитку серед інших видів трансформацій, а саме: відсутність закономірності та діалектичного зв'язку може бути характерною для випадкових подій; зворотність змін характеризує процеси функціонування, тобто циклічне відтворення повторюваних операцій; хаотичність перетворень, тобто відсутність спрямованості здатна перешкоджати накопиченню потенціалу якісного зростання та реалізації єдиного несуперечливого й узгодженого напрямку змін.

Узагальнення існуючих теоретичних підходів до визначення сутності процесу розвитку промислового підприємства як відкритої соціально-економічної системи дозволило виділити основні з них (рис. 1).

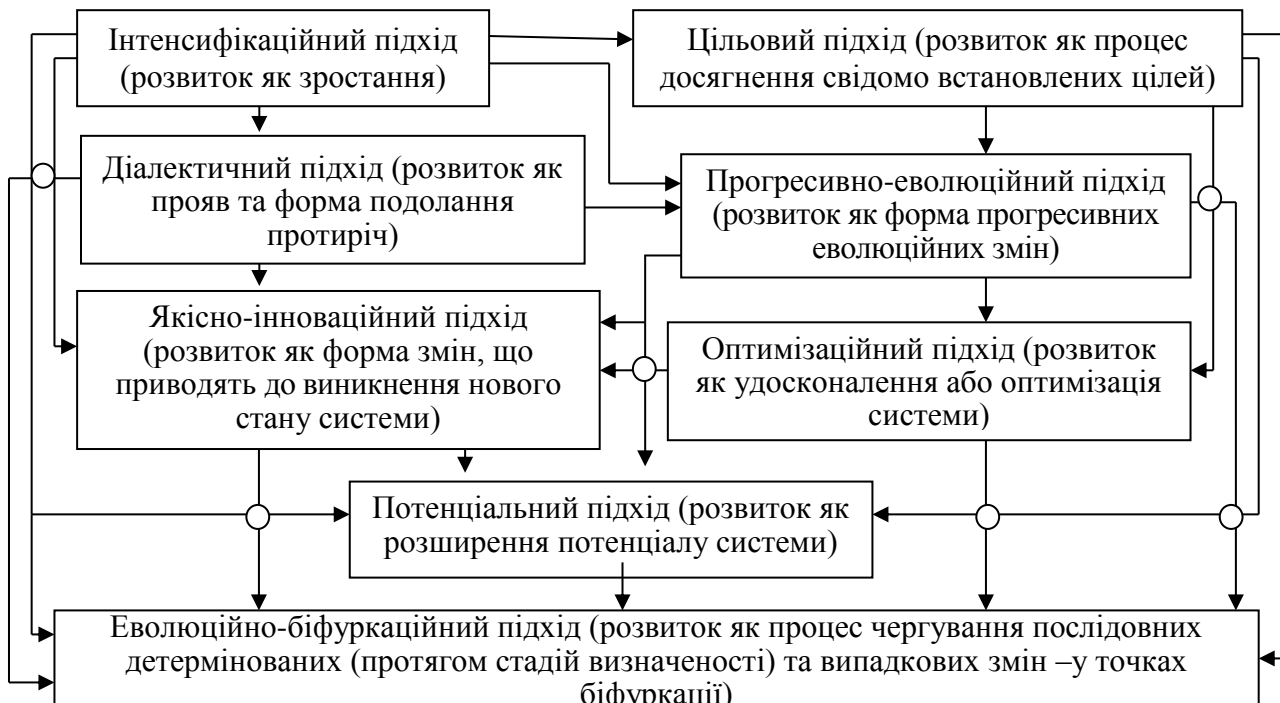

Рис. 1. Схема генетичних зв'язків теоретичних підходів до визначення змісту і сутності процесу розвитку промислового підприємства як відкритої соціально-економічної системи

У рамках інтенсифікаційного підходу процес розвитку розглядається як сукупність різноманітних перетворень, що в комплексі приводять до зростання результатів діяльності або розширення масштабів операцій системи. Відповідно до діалектичного підходу, перетворення, що складають процес розвитку, вважаються формою подолання об'єктивних і суб'єктивних протиріч. Згідно з положеннями прогресивно-еволюційного підходу, розвиток становить складне поєднання змін еволюційного і революційного типів, спільне здійснення яких призводить до ускладнення, зростання диференційованості окремих елементів та підвищення рівня організації системи. Оптимізаційний підхід визначає розвиток як послідовність цілеспрямованих етапів трансформацій, у ході здійснення кожного з яких відбувається наближення від певного початкового до оптимального стану функціонування підприємства. Якісно-інноваційний підхід виходить із концепції, в рамках якої протікання процесу розвитку прямо пов'язане із формуванням принципово нових станів системи або окремих її складових, режимів функціонування, результатів діяльності та ін. У рамках потенціального підходу розвиток розглядається як форма нарощування потенціалу, що вважається узагальнюючою характеристикою здатності підприємства щодо досягнення певних цілей. Згідно з положеннями цільового підходу розвиток – це процес вибору та послідовної реалізації оптимального варіанта досягнення цілей підприємства, в той час як прихильники еволюційно-біфуркаційних теорій розвитку розглядають його як процес чергування послідовних детермінованих та випадкових змін. У дисертації запропоновано використання наведених підходів у комплексі, що дозволить урахувати різні аспекти прояву закономірностей процесу розвитку.

На основі узагальнення існуючих у науковій літературі класифікаційних ознак та відповідних їм видів розвитку в роботі запропоновано використання нових класифікаційних ознак, таких, як: форма власності підприємства (розвиток приватного підприємства; розвиток колективного підприємства; корпоративний розвиток; розвиток державного підприємства); тип інновацій, які виступають підґрунтям розвитку (розвиток через замінні інновації; розвиток через інновації включення; розвиток через винахідні інновації; розвиток через ретроінновації); форма знання, що визначає вибір напрямку розвитку (розвиток із використанням експліцитного знання, яке легко передається в комунікаціях та може бути без значних втрат змісту формалізовано); розвиток із використанням імпліцитного знання, яке переважно ґрунтується на досвіді та особистісних цінностях, але важко піддається формалізації); характер змін відносин власності (постприватизаційний розвиток, розвиток націоналізованого підприємства, розвиток корпоративізованого підприємства), що, у свою чергу, забезпечить більш змістовну оцінку процесів розвитку згідно з диференціацією його видів.

У другому розділі – «Оцінка передумов розвитку підприємств машинобудівного комплексу України» – визначено особливості процесів розвитку на вітчизняних машинобудівних підприємствах; здійснено оцінку фінансово-економічних результатів розвитку; запропоновано методичний підхід до комплексного оцінювання можливостей розвитку промислового підприємства.

У роботі встановлено, що реалізація заходів інноваційного характеру, спрямованих на оновлення використовуваних у виробництві техніки і технології,

вдосконалення форм і методів організації та управління господарськими процесами, має особливе значення для вітчизняних підприємств машинобудівної галузі. З одного боку, високий рівень запитів споживачів щодо технологічності й наукоємності машин та обладнання становить специфічну особливість, що притаманна саме даному виду економічної діяльності й обумовлює винятковий характер вимог відносно активності впровадження новітніх досягнень науки і техніки на підприємствах галузі. З іншого боку, через реалізацію різного роду продуктивних нововведень (шляхом виробництва і збуту нових, більш досконаліх та продуктивних зразків технічних засобів виробництва) машинобудівні підприємства суттєво впливають на розширення відтворювальних можливостей суспільства, а отже, на створення надійних передумов і розширення можливостей для інтенсифікації соціально-економічного розвитку як окремих економічних суб'єктів, так і національного господарства в цілому.

Розвиток машинобудівного підприємства визначається багатоаспектністю, розмаїттям та певною суперечливістю цільових орієнтирів і пріоритетів різних груп учасників економічних відносин. До складу основних цілей та відповідних їм критеріїв оцінювання результатів розвитку машинобудівного підприємства в роботі віднесено такі: зростання (в довгостроковому аспекті) обсягів прибутку та вартості підприємства – відображає пріоритети результативності розвитку з точки зору власників та інвесторів; покращення співвідношення якісних та цінових параметрів машин і обладнання, що виробляються, – відображає оцінні характеристики розвитку з точки зору споживачів та партнерів із виробничої кооперації; підвищення рівня якості трудового життя та збільшення доходів – характеризують результативність розвитку для персоналу; підтримка національної конкурентоспроможності і безпеки, збільшення доходів державного бюджету – для держави та уповноважених нею органів; покращення екологічної ситуації – для місцевих громад територій, де розташоване підприємство, та ін.. При цьому слід відзначити, що суперечливість даних цільових орієнтирів у сучасних умовах реформування інституціональних передумов функціонування національної економіки України цілком може бути причиною виникнення суттєвих перешкод та ускладнень для інтенсифікації розвитку вітчизняних підприємств. Крім того, вивчення практики стратегічного планування та організації управління процесами розвитку на підприємствах машинобудування України засвідчило надзвичайну поширеність орієнтації на застосування при цьому певного «проблемного підходу», особливість якого полягає у виявленні, ідентифікації та пошуку шляхів ліквідації локальних проблем, існування яких перешкоджає й утруднює здійснення сталого розвитку. Проте використання даного підходу також може бути пов'язано із поглибленням протиріч розвитку, зумовлених виникненням структурних конфліктів, що викликані розбіжностями між локальними і загальними цілями та інтересами, в ході даного процесу.

Необхідність запобігання проявам таких труднощів, а також нагальність вимог щодо вдосконалення і забезпечення комплексного характеру оцінювання можливостей розвитку підприємства визначили доцільність обґрунтування в дисертації рекомендацій стосовно удосконалення послідовності оцінювання можливостей розвитку промислового підприємства (рис. 2).

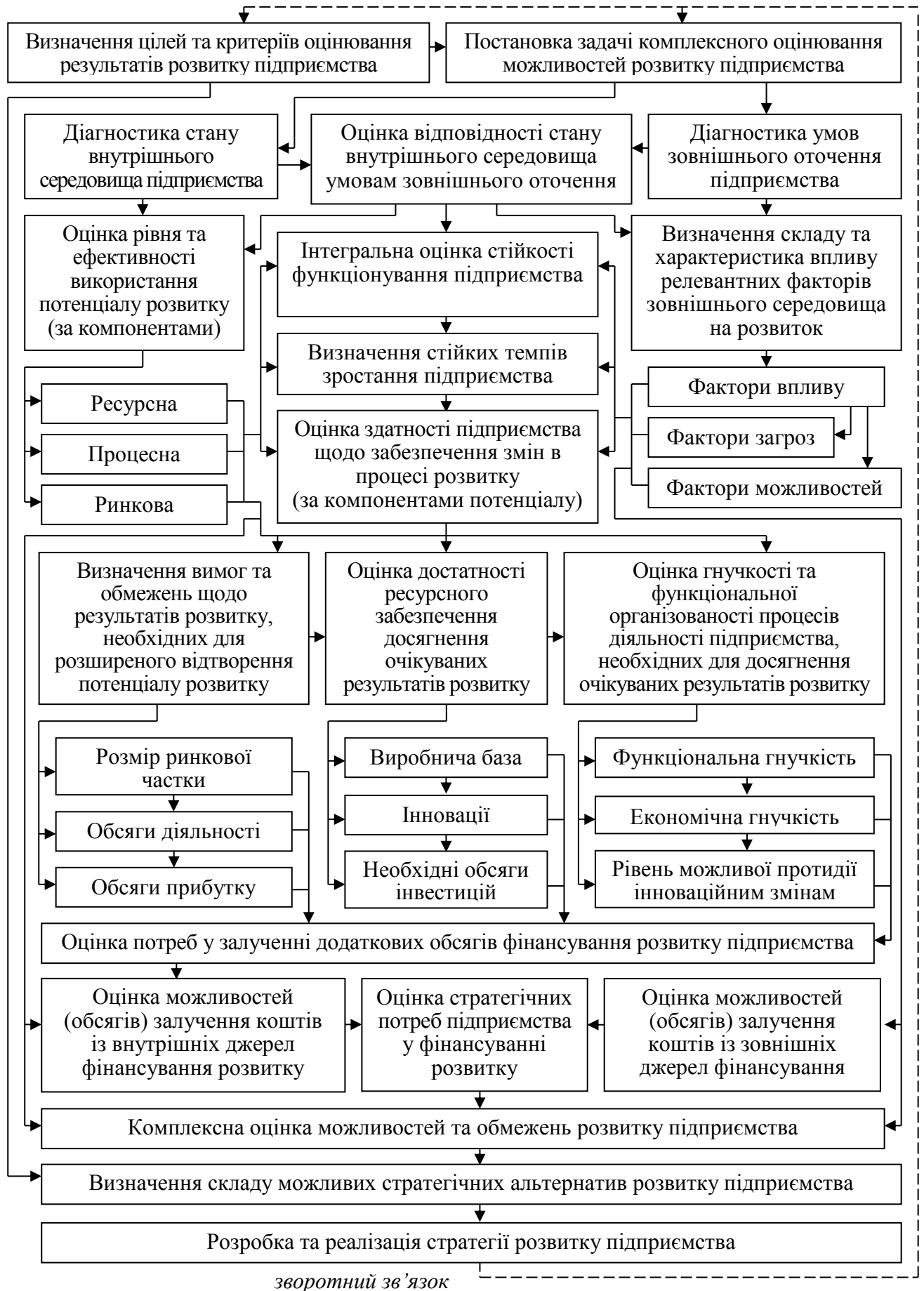

Рис.2. Послідовність комплексного оцінювання можливостей розвитку промислового підприємства

Особливістю поданого в роботі методичного підходу є визначення параметрів здатності підприємства до реалізації необхідних у процесі розвитку змін на основі узагальнення інтегральних оцінок рівня та ефективності використання потенціалу розвитку, встановлення рівнів стійкості функціонування підприємства і граничних стійких темпів зростання масштабів та обсягів діяльності.

Комплексний характер оцінювання можливостей розвитку при цьому забезпечується як розрахунком інтегральних показників стану внутрішнього середовища промислового підприємства, так і через зіставлення отриманих інтегральних оцінок із результатами діагностики умов зовнішнього середовища. При визначенні параметрів стану та можливостей дії зовнішніх сил на динаміку розвитку підприємства для встановлення складу відповідних факторів впливу, тобто факторів, що виступають джерелами виникнення загроз та можливостей, запропоновано враховувати властивості релевантності, розмаїтості та мінливості середовища господарювання.

Діагностика стану внутрішнього середовища підприємства передбачає оцінку рівня та ефективності використання потенціалу розвитку, який розглядається в контексті диференціації складових (компонентів), що відповідають етапам послідовності досягнення стратегічних і поточних цілей. Перевагою такої диференціації під час виділенні складових потенціалу слід вважати можливість інтеграції при цьому для цілей оцінювання основних теоретичних підходів до визначення змісту і сутності процесу розвитку промислового підприємства як відкритої соціально-економічної системи (див. рис. 1).

Комплексне оцінювання рівня та ефективності використання потенціалу розвитку підприємства пропонується здійснювати у два етапи: по-перше, на основі розрахунку локальних інтегральних оцінок як значень таксонометричного коефіцієнта (для компонентів потенціалу); по-друге, на підставі отримання узагальнюючої оцінки з використанням радарного методу (табл. 1).

Таблиця 1

Результати розрахунку інтегрального показника рівня та ефективності використання потенціалу розвитку машинобудівних підприємств

Підприємство	Значення інтегрального показника за ресурсною компонентою потенціалу, за роками			Значення інтегрального показника за процесною компонентою потенціалу, за роками			Значення інтегрального показника за ринковою (результативною) компонентою потенціалу, за роками			Значення узагальнюючого показника рівня та ефективності використання потенціалу розвитку, за роками		
	2009	2010	2011	2009	2010	2011	2009	2010	2011	2009	2010	2011
ПрАТ «Завод Трансв`язок»	0,351	0,367	0,312	0,276	0,281	0,285	0,403	0,397	0,397	0,117	0,120	0,109
АТЗТ Харківмаш»	0,239	0,234	0,231	0,118	0,119	0,201	0,198	0,203	0,207	0,033	0,033	0,045
ПАТ Турбоатом	0,478	0,487	0,481	0,501	0,505	0,510	0,687	0,681	0,690	0,304	0,307	0,310
ВАТ «ХЗ «Точмедприлад»	0,187	0,201	0,162	0,213	0,214	0,171	0,216	0,204	0,175	0,042	0,043	0,029
ПАТ «Харків-холодмаш»	0,391	0,403	0,398	0,378	0,398	0,405	0,393	0,399	0,403	0,150	0,160	0,162

Особливістю поданого підходу до визначення інтегральних показників за компонентами потенціалу в ході першого етапу оцінювання є використання середньогалузевих значень відповідних показників для отримання нормативних значень. Зіставлення значень показників рівня та ефективності використання потенціалу розвитку підприємства з результатами прогнозів умов зовнішнього середовища дозволяє досягти стійких темпів зростання підприємства. Визначення стійкості темпів зростання насамперед, ураховує параметри забезпечення фінансової усталеності (узагальнюючої характеристики можливостей безперебійного фінансового забезпечення виробничо-збутової діяльності) підприємства в передбачуваних умовах. Проте слід відзначити необхідність урахування при цьому інших аспектів підтримки усталеності розвитку, таких, як: комерційна, організаційно-структурна, функціональна, соціально-психологічна, інформаційна, техніко-технологічна, екологічна види усталеності), для чого в дисертації запропоновано використовувати збалансовану систему показників оцінки ефективності функціонування та розвитку підприємства. Результатом здійснення комплексної оцінки можливостей та обмежень розвитку є встановлення складу можливих стратегічних альтернатив, узагальнення параметрів яких дозволяє визначити основні положення стратегії розвитку підприємства.

У третьому розділі – «Методичні засади стратегічного планування та оцінки усталеного розвитку підприємства» – обґрунтовано рекомендації щодо формування послідовності розробки й реалізації стратегії розвитку підприємства, розроблено методичний підхід до вибору інтеграційних альтернатив забезпечення усталеного розвитку підприємства, запропоновано методичні положення щодо оцінки сприйнятливості підприємства до інноваційних змін у процесі розвитку.

Проведення комплексного оцінювання розвитку промислового підприємства не обмежується тільки розглянутими вище процедурами встановлення передумов та можливостей для розвитку. Визначення дієвих шляхів використання зазначених передумов та можливостей, а також обґрунтування низки дій відносно підтримки стабільності функціонування та розвитку підприємства передбачають необхідність формування належного аналітичного забезпечення прийняття стратегічних і поточних рішень у цій сфері. При цьому якщо на попередніх етапах процедури аналізу та оцінки були зосереджені навколо вирішення завдань встановлення граничних параметрів і обмежень для розвитку, що, у свою чергу, розкривали склад обов'язкових для здійснення розвитку заходів, то при формуванні цілісної стратегії розвитку підприємства провідне значення набуває необхідність узгодження кількісних, якісних, структурних параметрів виконання обраного варіанта стратегічної альтернативи розвитку підприємства.

Вирішення даного завдання передбачає, насамперед, визначення масштабів, спрямованості, розподілу в часі та просторі, обсягів потреб у ресурсному забезпеченні та інших параметрів стратегічних змін, які мають бути реалізовані в процесі розвитку. Значення даних параметрів значною мірою залежить від стратегічного характеру необхідних трансформацій, що відображають значущість впливу відповідних змін на стан внутрішнього середовища. Тому особливістю запропонованої у дисертації послідовності формування стратегії розвитку підприємства (рис. 3) є виокремлення, залежно від оцінок значущості такого впливу трьох, основних типів ситуацій розвитку.

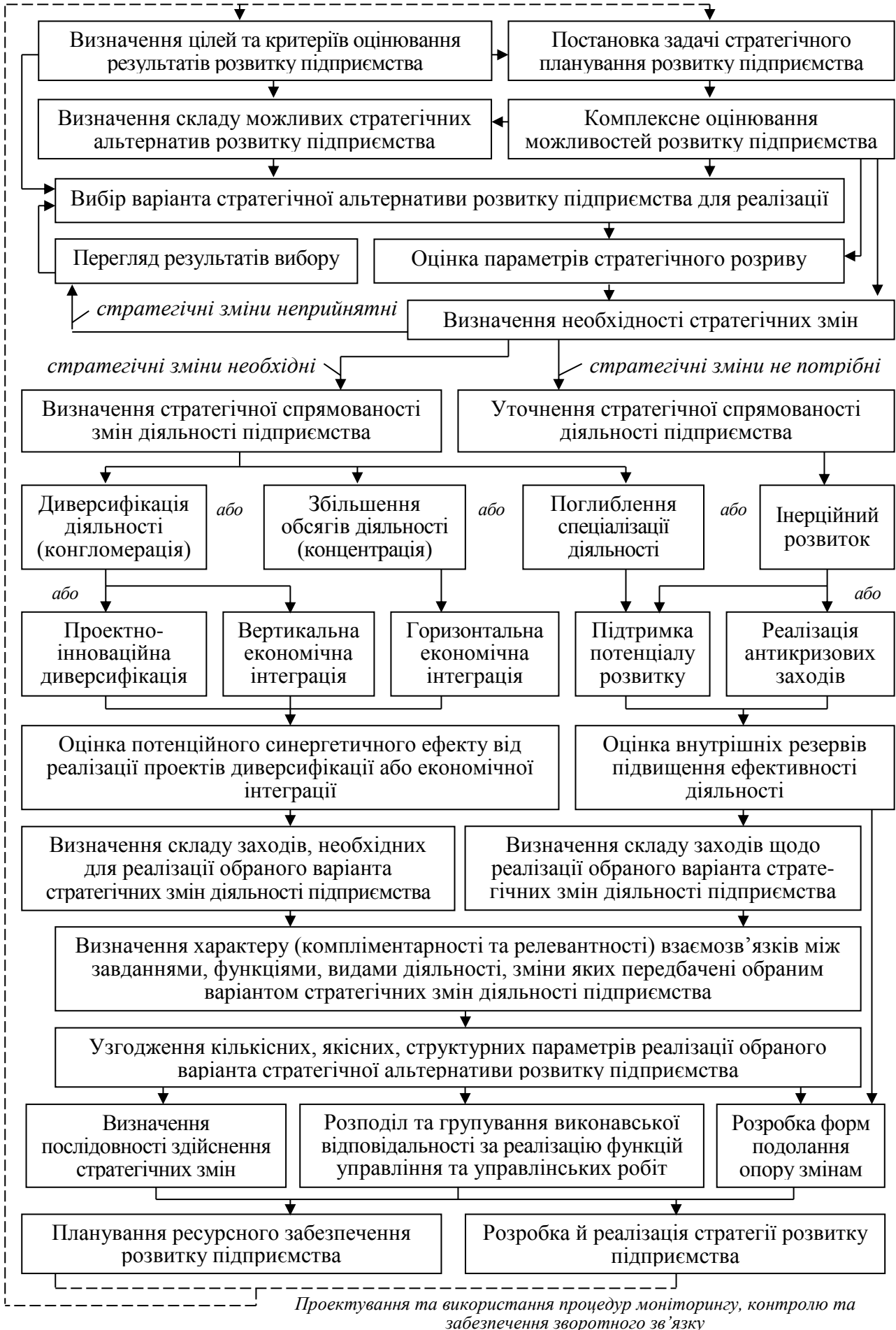

Рис. 3. Послідовність формування стратегії розвитку промислового підприємства

Такими ситуаціями є: необхідність стратегічних змін; відсутність вимог щодо реалізації стратегічних змін; неможливість (за суб'єктивних обставин) або неприйнятність реалізації стратегічних змін.

Виникнення об'єктивних потреб у реалізації стратегічних змін становить найбільш поширений випадок, оскільки при цьому трансформації виступають не тільки передумовою подальшого розгортання розвитку, але й органічною складовою даного процесу. Реалізація таких змін звичайно спрямовує діяльність підприємства на використання позитивних можливостей та запобігання негативним наслідкам виникнення загроз з боку зовнішніх, тобто на прискорення адаптації до перетворення стану середовища господарювання. Важливою вимогою відносно створення можливостей щодо забезпечення здатності підприємства до реалізації таких змін, звичайно, стає підтримка високого рівня економічної, виробничої та інноваційної гнучкості потенціалу розвитку. До складу стратегічних альтернатив, реалізація яких потребує здійснення зазначених змін, слід віднести конгломерацію діяльності, результатом чого мають стати або вертикальна економічна інтеграція, або проектно-інноваційна диверсифікація, формами якої виступає реалізація різноманітних масштабних проектів випуску нових товарів для нових та традиційних ринків, а також заходів з інноваційної адаптації товарів та послуг, що вже виробляються, для просування на нові ринки збуту. Інший варіант реалізації стратегічних альтернатив – збільшення обсягів діяльності (концентрація виробництва), формою здійснення якої є розширення участі підприємства у процесах горизонтальної економічної інтеграції. При цьому в діяльність підприємства в усіх зазначених випадках мають бути внесені суттєві корективи, що, у свою чергу, обумовлять обов'язковість подальших значних перетворень у соціально-економічній, комерційно-збутовій, виробничо-технологічній та інших сферах внутрішнього середовища.

Ситуація відсутності вимог щодо реалізації стратегічних змін (розвиток підприємства носить інерційний характер), насамперед, може виникати через обмеженість наявних можливостей щодо забезпечення стабільних темпів зростання або внаслідок накопичення кризових явищ, пов'язаних із допущеними в управлінні підприємством прорахунками. Відповідно до конкретних причин виникнення таких обмежень підприємство може звернутися до стратегії поглибленого засвоєння ринкової ніші, тобто підтримки потенціалу розвитку, або ініціювати антикризовий процес, успішне впровадження якого дозволить уникнути обмежень щодо здійснення стратегічних змін, спрямованих на розширення конкурентних переваг.

Найбільш складними передумовами для ухвалення управлінських рішень стосовно стратегічного планування розвитку визначається ситуація третього типу, в рамках якої стратегічні зміни є необхідними, але через вплив обставин непоборної дії (звичайно, виникнення таких ситуацій пов'язано із недосконалістю державного регулювання певних економічних відносин, неврегульованістю відносин власності або з існуванням невирішених корпоративних конфліктів та ін.) вони не можуть бути реалізовані. За таких обставин вирішення складних завдань, пов'язаних із визначенням оптимального варіанта стратегічних альтернатив розвитку, буде додатково утруднюватися через виникнення численних суб'єктивних суперечок, вплив особистісних відносин та ін. Єдиним продуктивним варіантом подолання такої

негативної ситуації слід вважати усунення причин виникнення перешкод для розвитку. Звичайно, такі дії будуть пов'язані із значними змінами у структурі власності підприємства (наприклад, з активізацією інтеграційних зв'язків) або з трансформаціями у системі його відносин із певними релевантними факторами середовища господарювання, такими, як органи державного регулювання або партнери з виробничої кооперації.

Таким чином, розширення участі підприємства у здійсненні процесів економічної інтеграції є одним із найбільш дієвих способів інтенсифікації процесів розвитку. Зіставлення загальної стратегії розвитку із результатами діагностики середовища господарювання та внутрішнього середовища дозволяє визначити форми утворення синергетичних ефектів, забезпечення яких є необхідною умовою для реалізації обраного варіанта стратегії розвитку підприємства. Формування синергетичного ефекту інтеграційного співробітництва обумовлено взаємним доповненням складових потенціалу розвитку учасників процесу економічної інтеграції (в ресурсній сфері – через розширення доступу до джерел постачання ресурсів та обмеження пов'язаних з цим господарських ризиків; в процесній сфері – через інтенсивне підвищення ефективності використання ресурсів для виготовлення нових економічних благ у вигляді корисних товарів і послуг; у ринковій сфері – через розширення доступу до каналів збуту та комунікації із споживачами, збільшення ринкової частки та можливостей впливу на встановлення умов ринкових операцій, розмір цін та ін.). Визначення розміру синергетичного ефекту, що утворюється впродовж інтеграційного ланцюжка, пропонується здійснювати таким чином:

$$C_n = (E_n^p + \Delta C Z_n^p) + (E_n^e + \Delta C Z_n^{ee} + \Delta B_n^{pittm} + \Delta B M_n) + (E_n^z + E_n^u) - (I_n^m + P P_n + B_n^i) \quad (1)$$

де n – розрахунковий період, часових од.;

C_n – загальний синергетичний ефект від розвитку інтеграційного співробітництва, грн;

E_n^p – економія (додатковий прибуток) від зменшення витрат учасників інтеграційного співробітництва (УІС) на придбання виробничих ресурсів, грн;

$\Delta C Z_n^p$ – економія (додатковий прибуток) від зменшення витрат на формування страхових запасів при закупівлях ресурсів, грн;

E_n^e – економія (додатковий прибуток) від підвищення ефективності використання виробничих ресурсів УІС, грн;

$\Delta C Z_n^{ee}$ – економія (додатковий прибуток) УІС від зменшення витрат на формування запасів ресурсів у виробництві, грн;

ΔB_n^{pittm} – економія (додатковий прибуток або зменшення непродуктивних витрат) від підвищення ритмічності виробничого процесу УІС, грн;

$\Delta B M_n$ – економія (додатковий прибуток або зменшення непродуктивних витрат) від підвищення рівня використання виробничих потужностей УІС, грн;

E_n^z – економія (додатковий прибуток) від зменшення витрат на просування товарів і послуг УІС через канали збуту, грн;

- E_n^u – економія (додатковий прибуток) від зменшення впливу цінових коливань на фінансові результати діяльності УІС, грн;
- I_n^m – додаткові інвестиції на модернізацію виробничої бази УІС, грн;
- III_n – приріст або економія податкових платежів УІС, грн;
- V_n^i – додаткові адміністративні витрати, пов'язані із налагодженням спільної діяльності УІС, грн.

Проте слід, звернути увагу на те, що результативність реалізації інтеграційних альтернатив розвитку значною мірою визначається рівнем збалансованості та узгодженості параметрів внутрішнього середовища підприємства та його потенційних партнерів. При цьому обов'язково необхідно враховувати, що продуктивність інтеграційного співробітництва, яка ґрунтується, насамперед, на вимогах максимізації комплексу синергетичних ефектів, прямо залежить від ступеня узгодженості (компліментарності) компонентів потенціалу розвитку підприємств, які виступають учасниками інтеграційного співробітництва. Компліментарність такого роду в дисертації пропонується розглядати як сукупність суттєвих відмінностей у стані відповідних компонентів потенціалу розвитку, що визначають (у випадку активізації інтеграційного співробітництва) можливості для підвищення здатності кожного з учасників інтеграції зокрема та усіх разом щодо подолання існуючих стратегічних розривів на основі підвищення продуктивності здійснення взаємозв'язків та відносин між завданнями, функціями, видами діяльності, зміни яких передбачені обраним варіантом стратегічних змін у діяльності підприємства.

Одним із найбільш важливих напрямів забезпечення позитивного ефекту від активізації інтеграційних процесів є підвищення інноваційних можливостей промислових підприємств. Оцінка інноваційних характеристик потенціалу розвитку та визначення ступеня узгодженості (компліментарності) можливостей для покращення таких характеристик становлять один із найважливіших етапів формування стратегії розвитку підприємства.

Комплексне оцінювання інноваційної сприйнятливості в дисертації пропонується здійснювати на основі узагальнюючих показників стану та ефективності інноваційної діяльності, що визначають прояв зазначеної характеристики для компонентів потенціалу розвитку: ресурсної (*IIIрес*) – показники використання людського капіталу; обсяги накопиченої інтелектуальної власності; показники витрат на фінансування інноваційної діяльності; показники витрат на придбання нових засобів виробництва або устаткування; витрати пов'язані з охороною прав на об'єкти промислової власності; процесної (*IIIп*) – загальне зменшення виробничих витрат від упровадження інновацій; показники стану використання основних засобів; віддача від капіталовкладень; темпи зростання продуктивності праці; кількість інноваційних ідей, ініціативно висунутих працівниками; економічний ефект від впровадження рацпропозицій; фондоозброєність праці; ринкової (*IIIр*) – частка інноваційної продукції в загальному обсязі реалізації; додатковий дохід від реалізації нових видів товарів та послуг; додатковий прибуток від реалізації товарів і послуг на нових ринках (сегментах ринків); фінансовий результат від упровадження інноваційних проектів; рентабельність інноваційних проектів; дисконтована вартість за реалізованими та

запланованими інноваційно-інвестиційними проектами; динаміка чистого грошового потоку; коефіцієнт самофінансування інвестицій.

Показники стану та ефективності інноваційної діяльності досліджених підприємств подано в табл. 2.

Таблиця 2

Показники стану та ефективності інноваційної діяльності машинобудівних підприємств (2011 р.)

Узагальнюючий показник	ПрАТ «Завод «Транс-зв'язок»	АТЗТ «Харків-маш»	ПАТ Турбо-атом	ВАТ «ХЗ «Точмед-прилад»	ПАТ «Харків-холодмаш»	Характеристика
<i>Прес</i>	0,216	0,129	0,348	0,201	0,221	Параметри ресурсного забезпечення інноваційної діяльності як основи для формування потенціалу розвитку підприємства, розширеного відтворення факторів виробництва тощо
<i>ІІп</i>	0,289	0,132	0,387	0,189	0,238	Стан ефективності інноваційної діяльності, визначення характеру та масштабів впливу процесів упровадження нововведень на результативність виробництва
<i>ІІр</i>	0,201	0,128	0,372	0,187	0,198	Відповідність варіантів упровадження інновацій ринковим вимогам, параметри результатів реалізації інноваційно-інвестиційних проектів

Забезпечення комплексності розроблених методичних положень щодо оцінки інноваційної сприйнятливості підприємства та сформованої відповідної системи показників, а також розширення при цьому можливостей щодо використання аналітичної бази для встановлення резервів підвищення ефективності процесу упровадження нововведень дозволяють підвищити рівень узгодженості та упорядкованості дій підприємства при впровадженні інноваційних заходів, спрямованих на забезпечення усталеності економічного розвитку.

ВИСНОВКИ

Одержані в ході дослідження результати в сукупності вирішують важливе науково-практичне завдання щодо розробки теоретичних і методичних положень та рекомендацій щодо комплексного оцінювання розвитку промислового підприємства.

1. Розвиток становить особливий тип змін матеріальних та ідеальних об'єктів, що визначається закономірним, діалектичним, незворотним і направленим (цілеспрямованим) характером. Обов'язковість спільного виявлення даних характеристик виділяє процеси розвитку серед інших видів трансформацій. На

основі узагальнення існуючих у науковій літературі теоретичних підходів до визначення закономірностей розвитку та існуючої класифікації видів розвитку, запропоновано використання нових класифікаційних ознак: форма власності підприємства; тип інновацій, які виступають підґрунтям розвитку; форма знання, що визначає вибір напрямку розвитку; характер змін відносин власності, що, у свою чергу, забезпечить більш змістовну оцінку процесу розвитку промислового підприємства залежно від його видів.

2. Розвиток машинобудівного підприємства визначається багатоаспектністю, розмаїттям та певною суперечливістю цільових орієнтирів і пріоритетів різних груп учасників економічних відносин. Комплексний характер оцінювання можливостей розвитку за розробленим методичним підходом забезпечується розрахунком інтегральних показників стану внутрішнього середовища промислового підприємства, що відображають рівень та ефективність використання потенціалу розвитку за компонентами – ресурсною, процесною, ринковою, та зіставленням отриманих інтегральних оцінок із результатами діагностики умов зовнішнього середовища. При визначенні параметрів стану та можливостей дії зовнішніх сил на динаміку розвитку підприємства для встановлення складу відповідних факторів впливу пропонується враховувати властивості релевантності, розмаїтості та мінливості середовища господарювання.

3. Формування стратегії розвитку промислового підприємства базується на процедурах визначення масштабів, спрямованості, розподілу в часі та просторі, обсягів потреб у ресурсному забезпеченні та інших параметрів стратегічних змін, які мають бути реалізовані в процесі розвитку. Значення даних параметрів вирішальній мірі залежить від стратегічного характеру необхідних трансформацій, що відбивають значущість впливу відповідних змін на стан внутрішнього середовища. Особливістю запропонованого у дисертації підходу є виокремлення, залежно від оцінок значущості такого впливу трьох основних типів ситуацій розвитку: необхідність стратегічних змін; відсутність вимог щодо реалізації стратегічних змін; неможливість (за суб'єктивних обставин) або неприйнятність реалізації стратегічних змін.

4. Розширення участі підприємства у здійсненні процесів економічної інтеграції є одним із найбільш дієвих способів інтенсифікації процесів розвитку. Зіставлення загальної стратегії розвитку із результатами аналізу зовнішнього та внутрішнього середовища дозволяє визначити конкретні джерела утворення синергетичних ефектів, забезпечення яких є необхідною умовою для реалізації обраного варіанта стратегії розвитку підприємства. Результативність реалізації інтеграційних альтернатив розвитку значною мірою визначається рівнем збалансованості й узгодженості параметрів внутрішнього середовища підприємства та його потенційних партнерів.

5. Оцінювання сприйнятливості підприємства до інноваційних змін, що відбуваються в процесі розвитку, пропонується здійснювати на основі узагальнення показників, які враховують параметри інноваційних можливостей підприємства за ресурсною, процесною та ринковою компонентами потенціалу розвитку. Це дозволить підвищити рівень узгодженості дій підприємства при впровадженні інноваційних заходів, спрямованих на забезпечення стійкого економічного розвитку.

СПИСОК ОПУБЛІКОВАНИХ ПРАЦЬ ЗА ТЕМОЮ ДИСЕРТАЦІЇ

Статті у наукових фахових виданнях

1. Діхтяренко К. В. Концептуальні положення щодо стратегічного планування розвитку промислового підприємства / К. В. Діхтяренко // Економіка: проблеми теорії та практики : збірник наукових праць. Серія: Економічні науки. – Дніпропетровськ : ДНУ, 2010. – Випуск 264. – Т. 2. – С. 486–493.
2. Діхтяренко К. В. Сутність та зміст процесу розвитку промислового підприємства / К. В. Діхтяренко // Економічний простір : збірник наукових праць. – Дніпропетровськ : ПДАБА, 2010. – № 42. – С. 192–203.
3. Діхтяренко К. В. Оцінка конкурентних переваг при формуванні стратегії розвитку підприємства / К. В. Діхтяренко // Бізнес Інформ. – 2011. – № 12. – С. 176–179.
4. Діхтяренко К. В. Вибір інтеграційних альтернатив забезпечення сталого розвитку підприємства / К. В. Діхтяренко // Бізнес Інформ. – 2012. – № 2. – С. 160–164.
5. Діхтяренко К. В. Вплив інноваційних змін на сприйнятливість підприємства / К. В. Діхтяренко // Бізнес Інформ. – 2012. – № 3. – С. 100–103.

Публікації за матеріалами конференцій

6. Тімонін О. М. Особливості стратегічного розвитку сучасного підприємства / О. М. Тімонін, К. В. Діхтяренко // Матеріали Міжнародної науково-практичної конференції «Актуальні проблеми управління економічними процесами промислових підприємств» (Харків, 14-15 листопада 2006 р.) // Управління розвитком : збірник наукових праць. – Х. : Вид ХНЕУ, 2006. – № 7. – С. 169–171.
(*Особистий внесок здобувача полягає в обґрунтуванні основних положень стратегії стійкого розвитку промислового підприємства*).
7. Діхтяренко К. В. Узагальнення теоретичних підходів до визначення сутності процесу усталеного розвитку / К. В. Діхтяренко // Матеріали IV Міжнародної науково-практичної конференції «Регіональні аспекти розвитку в умовах європейського вибору» (Сімферополь, 23-25 вересня 2010 р.). – Сімферополь : ЦРОНІ, 2010. – Т. I. – С. 14–17.
8. Діхтяренко К. В. Система показників оцінки діяльності стратегічних центрів господарювання у процесі розвитку підприємства / К. В. Діхтяренко // Матеріали Всеукраїнської науково-практичної конференції «Проблеми і перспективи економічного розвитку підприємства» (Харків, 8-10 грудня 2010 р.) // Управління розвитком : збірник наукових робіт. – Х. : ХНЕУ, 2010. – № 20 (96). – С. 175–177.
9. Діхтяренко К. В. Методичні підходи до оцінки розвитку промислового підприємства / К. В. Діхтяренко // Тези доповідей II Міжнародної науково-практичної конференції «Інноваційні напрямки розвитку маркетингу: теорія і практика» (Луганськ, 29-30 березня 2012 р.). – Луганськ : Вид. СХУ ім. В. Даля, 2012. – С. 35–39.

АНОТАЦІЯ

Діхтяренко К. В. Забезпечення комплексного оцінювання розвитку промислового підприємства. – На правах рукопису.

Дисертація на здобуття наукового ступеня кандидата економічних наук за спеціальністю 08.00.04 – економіка та управління підприємствами (за видами економічної діяльності). – Харківський національний економічний університет, Харків, 2013.

Дисертація присвячена вирішенню актуального науково-практичного завдання теоретичного обґрунтування та розробки методичних підходів до забезпечення комплексного оцінювання розвитку промислового підприємства.

Узагальнено теоретичні підходи до визначення сутності та закономірностей розгортання процесу розвитку промислового підприємства і доповнено систему класифікаційних ознак видів розвитку; визначено особливості та результати процесів розвитку промислових підприємств та розроблено методичний підхід до комплексного оцінювання можливостей їх розвитку; обґрунтовано послідовність та зміст етапів розробки й реалізації стратегії розвитку промислового підприємства; розроблено методичний підхід до вибору інтеграційних альтернатив забезпечення розвитку промислового підприємства; вдосконалено методичні положення щодо оцінювання сприйнятливості підприємства до інноваційних змін, що відбуваються в процесі розвитку.

Ключові слова: розвиток, промислове підприємство, потенціал розвитку, стратегія розвитку, інноваційна сприйнятливість, інтеграційні альтернативи.

АННОТАЦИЯ

Дихтяренко К. В. Обеспечение комплексной оценки развития промышленного предприятия. – На правах рукописи.

Диссертация на соискание ученой степени кандидата экономических наук по специальности 08.00.04 – экономика и управление предприятиями (по видам экономической деятельности). – Харьковский национальный экономический университет, Харьков, 2013.

Диссертация посвящена решению актуального научно-практического задания, связанного с теоретическим обоснованием и разработкой методических подходов к обеспечению комплексного оценивания развития промышленного предприятия.

Обобщены и выделены теоретические подходы к определению сущности и закономерностей процесса развития промышленного предприятия. Дано обоснование сущности процесса развития как особого вида изменений материальных и идеальных объектов, который определяется закономерным, диалектическим, необратимым и направленным (целеустремленным) характером. На основе обобщения классификационной системы видов развития предложено использование новых классификационных признаков, таких, как: форма собственности предприятия; тип инноваций, которые выступают в качестве основы для развития; форма знания, которое определяет выбор направления развития; характер изменений отношений собственности, что, в свою очередь, позволит

обеспечить комплексность результатов оценки процессов развития согласно дифференциации его видов.

Установлено, что процесс развития предприятия машиностроительной промышленности определяется многоаспектностью, разнообразием и определенной противоречивостью целевых ориентиров и приоритетов разных групп участников экономических отношений. Предложен методический подход к проведению комплексной оценки развития промышленного предприятия, особенностью которого является определение параметров способности предприятия к реализации необходимых в процессе развития изменений на основе обобщения интегральных оценок уровня и эффективности использования потенциала развития, определения уровней устойчивости функционирования предприятия и граничных темпов устойчивости роста масштабов и объемов деятельности. Доказано, что комплексный характер оценивания возможностей развития при таком подходе обеспечивается как расчетом интегральных показателей состояния внутренней среды промышленного предприятия, так через сопоставление полученных интегральных оценок с результатами диагностики условий внешней среды.

Диагностика состояния внутренней среды предприятия предусматривает оценку уровня и эффективности использования потенциала развития, который рассматривается в диссертации в контексте дифференциации составляющих (компонентов), которые соответствуют этапам последовательности достижения стратегических и текущих целей. Установлено, что при формировании целостной стратегии развития предприятия ведущее значение приобретает необходимость согласования количественных, качественных и структурных параметров выполнения избранного варианта стратегической альтернативы развития предприятия. Предложен подход к обеспечению данного требования при формировании стратегии развития предприятия, который предусматривает определение масштабов, направленности, распределения во времени и пространстве, объемов потребностей в ресурсном обеспечении и других параметров стратегических изменений, которые должны быть реализованы в процессе развития. Особенностью предложенной в диссертации последовательности формирования стратегии развития предприятия является выделение, в зависимости от оценок значимости такого влияния, трех основных типов ситуаций развития: необходимость стратегических изменений; отсутствие требований относительно реализации стратегических изменений; невозможность (при субъективных обстоятельствах) или неприемлемость реализации стратегических изменений.

Установлено, что расширение участия предприятия в осуществлении процессов экономической интеграции является одним из наиболее действенных способов интенсификации процессов развития. Доказано, что формирование синергического эффекта интеграционного сотрудничества обуславливается взаимным дополнением составляющих потенциала развития участников процесса экономической интеграции: в ресурсной сфере – через расширение доступа к источникам снабжения ресурсов и ограничения связанных с этим хозяйственных рисков; в процессной сфере – через интенсивное повышение эффективности использования ресурсов для производства новых экономических благ в виде полезных товаров и услуг; в рыночной сфере – через расширение доступа к каналам

сбыта и коммуникации с потребителями, увеличение рыночной доли и возможностей влияния на установление условий рыночных операций, размеров цен и т. п.). Предложен методический подход к проведению комплексного оценивания инновационной восприимчивости предприятия на основе применения обобщающих показателей состояния и эффективности инновационной деятельности, которые определяют проявление данной характеристики (восприимчивости) для ресурсной, процессной и рыночной (результативной) компонент потенциала развития.

Ключевые слова: развитие, промышленное предприятие, потенциал развития, стратегия развития, инновационная восприимчивость, интеграционные альтернативы.

SUMMARY

Dikhtiarenko K. V. Providing comprehensive evaluation of commercial enterprise. – Manuscript.

Dissertation for candidate in economics, speciality 08.00.04. – economics and enterprise management (according to types of economic activity). – Kharkiv national university of economics, Kharkiv, 2013.

The thesis is devoted to solving current scientific and practical tasks for theoretical study and development of methodological approaches to integrated assessment of industrial enterprise.

Theoretical approaches to determine the nature and patterns unfolding development of industrial companies are considered and system of classifications of species is completed; features and results of industrial processes are defined and methodical approach to integrated assessment of opportunities for their development is designed; sequence and contents of the stages of development and implementation of industrial enterprise strategy are justified; methodical approach to selecting alternatives integration software development industry is created; methodical provision for assessing susceptibility of enterprises to innovative changes that occur during development are improved.

Keywords: development, industrial plant capacity development, strategy development, innovation receptivity, integrative alternatives.

ДІХТЯРЕНКО КОСТЯНТИН ВІКТОРОВИЧ

**ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ КОМПЛЕКСНОГО ОЦІНЮВАННЯ РОЗВИТКУ
ПРОМИСЛОВОГО ПІДПРИЄМСТВА**

Спеціальність 08.00.04 – економіка та управління підприємствами
(за видами економічної діяльності)

АВТОРЕФЕРАТ
дисертації на здобуття наукового ступеня
кандидата економічних наук

Підписано до друку 20.03.2013. Формат 60×90/16.
Папір офсетний. Друк різнограф. Обсяг 0,9 ум.-друк. арк.
Наклад 100 прим. Зам. № 18365

Надруковано у друкарні «Aladdin-print»
61023, м. Харків, вул. Сумська, 4, оф. 8
Тел.: (057) 764-72-11 <http://aladdin-print.ua>
Свідоцтво про державну реєстрацію В00 № 966600 від 28.03.2003 р.